

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΕΙΝΑΙ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΟΡΕΣ (Φεβρουάριος 2008)

Συγγραφέας: ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΛΑΙΟΚΡΑΣΣΑΣ

Φαίνεται ότι η πνευματική όραση του σύγχρονου ανθρώπου χαρακτηρίζεται από μια απελπιστική χρονική μυωπία και ένα είδους εκλεκτικό στραβισμό. Αρνιόμαστε πεισματικά να δούμε πέρα από τον ορίζοντα των επόμενων εκλογών και συγχρόνως αδυνατούμε να δούμε ένα πρόβλημα στο σύνολό του. Έχοντας αφιερώσει τουλάχιστον 30 χρόνια της ζωής μου στον αγώνα για τη διάσωση του περιβάλλοντος, δεν είναι δυνατό να μην είμαι ικανοποιημένος από τον πρόσφατο συναγερμό της κοινής γνώμης για το θέμα της κλιματικής αλλαγής. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε μία μόνο μέρα, στις 27 Ιανουαρίου, η «Καθημερινή», φιλοξενούσε δύο σημαντικά άρθρα πάνω στο θέμα: ένα του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Χ. Μπαρόζο και ένα του κ. Χάρη Μάκκα, ενώ ο φίλος Νίκος Νικολάου επανειλημμένως αρθρογραφεί πάνω στο ζωτικό αυτό θέμα.

Από την άλλη πλευρά, δεν μπορώ να μην παρατηρήσω ότι το πρόβλημα ήταν γνωστό τουλάχιστον μια 20ετία και κανείς δεν έδινε σημασία στις εκκλήσεις των επιστημόνων, των μη κυβερνητικών οργανώσεων και λίγων πολιτικών, μεταξύ των οποίων και ο υποφαινόμενος, για να κάνουμε κάτι για τα προβλήματα του περιβάλλοντος που έπαιρναν πια πλανητικές διαστάσεις. Όταν προ 15ετίας ως επίτροπος Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης μιλούσα για επαπειλούμενη οικολογική καταστροφή, οι συνάδελφοί μου στην Επιτροπή μειδιούσαν και η UNICE (ο Ευρωπαϊκός ΣΕΒ) προσπαθούσε να με βγάλει τρελό. Μόνος ο πρόεδρος Delors συμφωνούσε και με ενθάρρυνε. Τώρα όλοι ξύπνησαν και αγωνιούν, αλλά με τα όσα είδαμε στο Μπαλί και τις μάχες οπισθοφυλακής που δίνουν οι ΗΠΑ εναντίον κάθε δεσμευτικού μέτρου, είναι βέβαιο ότι δεν θα αποφύγουμε αυξήσεις θερμοκρασίας μικρότερες από 4 τουλάχιστον βαθμούς μέχρι το 2050, με όλες τις καταστροφικές συνέπειες που προδιαγράφει η Έκθεση Στερν.

Το μεγαλύτερο δυστύχημα είναι ότι -ακόμα και τώρα- που δεχθήκαμε να επεκτείνουμε τον μυωπικό μας ορίζοντα πέρα από την 5ετία, εστιάζουμε την προσοχή μας σε ένα και μόνο πρόβλημα: Την κλιματική αλλαγή. Ο κίνδυνος όμως για το περιβάλλον είναι ευρύτερος. Και αν το κλίμα είναι μια κεντρική και ζωτική οικολογική

ισορροπία που απειλείται, απειλούνται και πολλά άλλα οικοσυστήματα από δεκάδες άλλους ρύπους (εκτός από τα αέρια του Κιότο).

Ιδιαίτερα στην πατρίδα μας, η κατά κράτος και μετά του κράτους μετωπική επίθεση των αγροτών και βιομηχάνων στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα, τα οικολογικά εγκλήματα τύπου εκτροπής Αχελώου, Ασωπού και Κορώνειας, η βάνουση καταστροφή του τοπίου από τα δημόσια έργα, τα λατομεία και την τσιμεντοποίηση, απειλούν να μετατρέψουν την Ελλάδα σε σεληνιακό τοπίο.

Το πρόβλημα δεν είναι μόνο το κλίμα, αλλά συνολικά το περιβάλλον, με την έννοια του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Εκτός από την κλιματική αλλαγή, που ασφαλώς απειλεί την επιβίωση του ανθρώπου, έχουμε την αποψίλωση των δασών, την κρίση του νερού, τη ρύπανση των αστικών περιοχών, των υδάτων και θαλασσών, την εξάντληση πολύτιμων φυσικών πόρων, την ερημοποίηση, την καταστροφή των τοπίων και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Και αυτά οδηγούν όχι μόνο σε οικολογική αλλά και οικονομική και κοινωνική κρίση. Δεν πρέπει η αγωνία για την κλιματική αλλαγή να μας αποπροσανατολίσει σε ένα επικίνδυνο αλληθωρισμό, που αγνοεί την ολιστική κρίση του σημερινού προτύπου «ανάπτυξης».

Γι' αυτό ακριβώς η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για το Περιβάλλον και τον Πολιτισμό, αλλά και το Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος υιοθέτησαν, ήδη από το 2001, την εισήγησή μου για μια ευρεία αλλά ουδέτερη περιβαλλοντική φορολογική μεταρρύθμιση, που περιλαμβάνει περί τους 10 πράσινους φόρους ή τέλη, με στόχο την ενσωμάτωση όλων των σημαντικών κατηγοριών περιβαλλοντικού κόστους στις τιμές. Η ουδετερότητα συνίσταται στο ότι προτείνουμε να μην αυξηθεί ούτε κατά ένα ευρώ η συνολική φορολογία, αλλά να μετατοπισθεί το 10% του φορολογικού βάρους από την εργασία σε περιβαλλοντικούς φόρους.

Μερικοί από τους προτεινόμενους φόρους στοχεύουν στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής με τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και γενικότερα την εξοικονόμηση ενέργειας. Άλλοι έχουν στόχο τα οξύτατα προβλήματα κυκλοφορίας και ρύπανσης των αστικών κέντρων, τις πλαστικές σακούλες και φιάλες που ρυπαίνουν την ύπαιθρο και τις θάλασσές μας, τη σπατάλη του νερού και τη μόλυνσή του με φυτοφάρμακα και λιπάσματα, το λιγνίτη, την ενίσχυση της ανακύκλωσης αδρανών υλικών και την υπερδόμηση.

Η λογική της πρότασης στηρίζεται σε 4 σκέψεις:

Πρώτον, η ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού κόστους με πράσινους φόρους –που πρώτος πρότεινε ο Ρίγου στις αρχές του 20ού αιώνα– οδηγεί σε σωστά πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης και μετατρέπει την αγορά από εχθρό σε προστάτη του περιβάλλοντος.

Δεύτερον, η διοχέτευση των εσόδων από τους πράσινους φόρους στο ΙΚΑ και τα άλλα ταμεία με αντιστάθμισμα τη μείωση των σημερινών υπέρογκων κοινωνικών εισφορών, οδηγεί σε σημαντική μείωση του εργατικού κόστους (κατά 5%) και άρα σε αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης.

Τρίτον, επειδή οι πράσινοι φόροι επιβάλλονται σε συγκεκριμένα αγαθά ή κινήσεις οχημάτων ηλεκτρονικά ελεγχόμενες, δεν είναι δεκτικοί φοροδιαφυγής. Επιπλέον με την υποκατάσταση μέρους των κοινωνικών εισφορών και τη μείωση των σημερινών υψηλών συντελεστών οδηγούν εμμέσως και στη μείωση της εισφοροδιαφυγής.

Τέταρτον, υπάρχει εκτεταμένη εμπειρία από την εφαρμογή τέτοιων πράσινων φόρων στην Ολλανδία, το Βέλγιο, στις 4 σκανδιναβικές χώρες, την Αγγλία, την Αυστρία και τη Γερμανία, όπου έχουν μετρηθεί στην πράξη οι ευνοϊκές τους επιπτώσεις τόσο στο περιβάλλον όσο και στην ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η Δανία, με το υψηλότερο ποσοστό περιβαλλοντικών φόρων στην Ευρώπη, έχει μεγάλη, ευημερούσα και εξαγωγική περιβαλλοντική βιομηχανία και ταυτόχρονα έχει σχεδόν εξαλείψει την ανεργία. Ενώ η Μεγάλη Βρετανία τον Νοέμβριο του 2007 συγκρότησε Επιτροπή για να εισηγηθεί πως οι περιβαλλοντικοί φόροι θα αυξηθούν από το 7% των φορολογικών εσόδων που είναι σήμερα στο 20% στο άμεσο μέλλον. Εδώ, όπως σε όλα, έχουμε μείνει πίσω και ασκούμε κριτική στις λεπτομέρειες μιας ολοκληρωμένης πρότασης. Για να μην τις αφήσω όμως και αυτές αναπάντητες, θα παρατηρήσω ότι η πρότασή μας για διόδια αυτοκινήτων αναφέρεται σαφώς σε «συμφορημένες περιοχές» και όχι στο κέντρο. Ως βάση δε των υπολογισμών στην Αθήνα έχουν ληφθεί τρεις ζώνες της κυκλοφοριακής μελέτης του μετρό που δεν έχουν καμιά σχέση με τον σημερινό δακτύλιο. Ασφαλώς το μέτρο θα πρέπει να συνοδεύεται και με αποτελεσματικό έλεγχο της παράνομης στάθμευσης καθώς και με αύξηση των τελών ταξινόμησης και κυκλοφορίας, όπως επίσης προτείνουμε. Σε ό,τι αφορά την κριτική ότι η πρότασή μας κινείται στο πλαίσιο του κρατικού προϋπολογισμού, δεν

Μπορώ να κατανοήσω πώς η φορολογία μπορεί να κινηθεί εκτός προϋπολογισμού. Επειδή όμως υπάρχει πράγματι το πρόβλημα διασφάλισης των προσθέτων εσόδων από τους πράσινους φόρους για τα Ταμεία, η πρότασή μας είναι να θεσμοθετηθούν εξ αρχής ως απευθείας πόροι των Ταμείων, με την αντίστοιχη υποχρέωση μείωσης των κοινωνικών εισφορών.

Την περίοδο 1995-98, όταν έκανα σχετική έρευνα και δίδασκα Οικονομικά του Περιβάλλοντος στο Brasenose College της Οξφόρδης έγραψα μια ανέκδοτη μελέτη με τον τίτλο *The Environment and the Market, friends or foes?* Έδινά τότε και δίνω και τώρα την απάντηση ότι: Ναι! η αγορά, ως μηχανισμός και όχι ως κακώς νοούμενη ιδεολογία, μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμος φίλος και του περιβάλλοντος και του σημερινού πιεσμένου και αλλοτριωμένου ανθρώπου, αρκεί να την «βοηθήσουμε» με πράσινους φόρους ή άλλα οικονομικά και κοινωνικά μέσα, που υπάρχουν. Αρκεί να δούμε το πράγμα θετικά και όχι να προσπαθούμε να καταρρίψουμε κάθε νέα πρόταση, για να μη διαταράξουμε τα νερά του τέλματος.

Επιτέλους κάτι υγιές και επαναστατικό πρέπει να γίνει για να βγούμε από το σημερινό κενό πολιτικής και ελπίδας, που το γεμίζει δυστυχώς η δυσοσμία των σκανδάλων.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ» στις 10 Φεβρουαρίου 2008, σ. 7.